

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

23 червня 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2023

Оргкомітет конференції:

Голова:

Швець Д.В., ректор державного університету, доктор юридичних наук, доцент,
Заслужений працівник освіти України

Заступник голови:

Корнієнко М.В., проректор державного університету, доктор юридичних наук,
професор

Члени оргкомітету:

Пишна А.Г., завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат
юридичних наук, доцент;

Тетерятник Г.К., завідувач кафедри кримінального процесу, доктор
юридичних наук, професор;

Конопельський В.Я., завідувач кафедри кримінального права та кримінології,
доктор юридичних наук, професор;

Горошко В.В., завідувач кафедри криміналістики та психології, кандидат
юридичних наук, доцент;

Ковальова О.В., професор кафедри адміністративної діяльності поліції,
кандидат юридичних наук, доцент;

Домброван Н.В., начальник відділу організації наукової роботи,
кандидат юридичних наук.

Статті друкуються в авторському варіанті.

Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

Захист прав дитини в умовах військової агресії : матеріали Міжнародної
З-38 науково-практичної конференції (м. Одеса, 23 червня 2022 р.). – Одеса :
Видавництво «Юридика», 2023. – 316 с.

ISBN 978-617-8263-53-9

САЙТ КОНФЕРЕНЦІЇ

3. Про Координаційну раду з питань захисту та безпеки дітей : Указ Президента України від 08.08.2022 № 568/2022. URL: <http://surl.li/hrhfg>

4. Збудувати нову глобальну систему безпеки дітей світу. URL: <http://surl.li/hrmlj>

5. Андрій Єрмак провів нараду з представниками органів державної влади щодо питань захисту та безпеки дітей. URL: <http://surl.li/hrmks>

6. Зеленський ознайомився з планом повернення незаконно депортованих росією дітей Bring Kids Back UA. URL: <http://surl.li/hrmro>.

7. В Україні відкрили Центр захисту прав дитини – Зеленський. URL: <http://surl.li/hrmts>

ОКРЕМІ ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Янковий М. О.

*професор кафедри криміналістики та психології
Одеського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

Як відомо, будь-яка наука, якщо мова йде про вивчення її інститутів, повинна включати їх історико-правовий аналіз, оцінку історичного шляху розвитку. Такий підхід сприяє якості вивчення взаємозв'язку інститутів правосуддя у справах дітей. Лише за такого підходу можна очікувати певних позитивних результатів порівняння та використання цих інститутів для розробки оптимальної моделі захисту прав дітей під час проведення слідчих (розшукових) дій в умовах військової агресії [2, с. 26].

Правосуддя, в орбіту якого з тих чи інших причин залучалися діти, виникло та розвивалося переважно як загальне правосуддя у кримінальних провадженнях. У кримінальному переслідуванні юридична незахищеність дітей перед судом та іншими органами, що здійснювали правоохоронні функції, проявлялася в досить жорстких формах. Так, наприклад, судова система Англії XVIII ст. допускала утримування в тюрмах дітей наймолодшого віку як хлопчиків, так і дівчаток віком 10-13 років разом із дорослими злочинцями. Становище неповнолітніх правопорушників перед законом у США в першій половині XIX ст. мало чим відрізнялося від Англії. У цій країні діти віком від 7-ми років притягувалися до кримінальної відповідальності, а неповноліття не вважалося обставиною, що пом'якшує відповідальність. Кримінальний процес США передбачав

приведення дітей до присяги з відомими наслідками неправдивості їх показань. Окреме утримання дітей та дорослих як на стадії тимчасового тримання, так і під час відбування покарання у вигляді позбавлення волі, було відсутнє. До дітей можна було застосовувати тілесні покарання.

Законодавство середньовічної Німеччини також передбачало досить жорстку процедуру притягнення дітей до кримінальної відповідальності та відповідні заходи їх покарання. Вивчення «Кароліни», кримінально-судове уложення Карла V (1532 р.), дає підстави констатувати деякі позитивні зміни щодо стану дітей у системі правосуддя. Так, ст. XIV «Кароліни» забороняла страту дитини віком до 14-ти років [2, с. 122]. Однак у цій нормі було доповнення, яке передбачало можливість застосування до дитини страти у разі скоєння нею значної крадіжки та ін. [2, с. 122–123]. Це свідчило про протиріччя у чинному законодавстві середньовічної Німеччини, що, зрозуміло, тільки погіршувало становище дітей перед законом.

Кримінальний кодекс Греції, виданий у 1894 році, надавав батькам право карати самим своїх дітей за вчинені правопорушення у віці до 10-ти років, однак при цьому передбачався нагляд поліції. Що ж до дітей віком від 10 до 14 років, то їх могли покарати як дорослих злочинців.

Досить помітно проявлялася юридична незахищеність дітей у країнах Східної Європи, до якої належали й українські землі. Так, дітям будь-якого віку заборонялося скаржитися на батьків. Убивство батьками своєї дитини каралося лише річним тюремним ув'язненням та церковним покаяттям, тоді як дітей, які зазіхали на життя батьків, закон карав стратою. Таким чином, дитину не було включено до офіційної системи суспільства і вона не була суб'єктом права.

Наприкінці XIX ст. прогресивні юристи Америки та Європи поставили питання про створення спеціальних судів у справах дітей, що на їх думку, повинно сприяти не тільки захисту прав підлітків, а й загалом стало ефективним засобом боротьби з кримінальною протиправною діяльністю дітей.

Подією, що на довгий час визначила зміст, форми та методи здійснення правосуддя стосовно дітей, стало створення у 1899 році у м. Чикаго першого у світовій історії суду у справах дітей. Вперше суду було поставлено двосдине завдання: охорона прав дітей та профілактика кримінально протиправної поведінки підлітків. Цілком очевидно, що такі зміни у кримінальному процесі США не могли не стати каталізатором цієї процедури у всьому світі.

Література:

1. Конституція України : Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. Редакція від 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show#Text> (дата звернення: 15.06.2023).
2. Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / К. О. Чаплинський та ін. 2-е вид, перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛАМИ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
Шилова І. М., Берендєєва А. І.	286
СПЕЦІАЛЬНІ ЗНАННЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННЯ ВИКРАДЕННЯ З УКРАЇНИ ДІТЕЙ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	
Шульженко А. В.	289
ЕМОЦІЙНИЙ АСПЕКТ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ В УМОВАХ ВІЙНИ	
Швець Д. В.	293
ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ КООРДИНАЦІЙНОГО ШТАБУ: РЕАЛІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
Щербань І. В., Марченко О. А.	297
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ ДІТЕЙ	
Юшкевич О. Г.	300
ОКРЕМІ ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ	
Янковий М. О.	304